

Vergaderjaar 2022–2023

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2527

VERSLAG VAN DE RAPPORTEURS

Vastgesteld op 17 oktober 2022

Introductie

Tijdens de procedurevergadering van 20 mei 2021 heeft u besloten ons namens de vaste commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking aan te stellen als rapporteurs op het dossier EU-agenda voor de hervorming van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en op 7 juli 2021 heeft u het mandaat voor ons rapporteurschap vastgesteld. De 12e Ministeriële Conferentie van de WTO, die van 12 t/m 17 juni jl. heeft plaatsgevonden in Genève, Zwitserland, werd voor het hervormingsproces van groot belang beschouwd.

Wij brengen als volgt verslag uit over de activiteiten die wij tijdens het rapporteurschap hebben ondernomen en geven u een aanbeveling voor het vervolg.

Aanbeveling rapporteurs

Nu de 12e WTO Ministeriële Conferentie (MC12) – na herhaaldelijk uitstel vanwege de COVID-19 pandemie – tot een succesvol einde is gekomen, stellen wij voor het rapporteurschap te beëindigen. Momenteel zien wij beperkte mogelijkheden voor concrete acties voor een vervolg van bijzondere parlementaire betrokkenheid bij het hervormingsproces van de WTO. Wel zouden wij de volgende aanbeveling willen doen aan de commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking:

Aanbeveling: De rapporteurs Klink (VVD) en Koekkoek (Volt) afvaardigen naar de delegatie van de 13^e Ministeriële Conferentie van de WTO

U wordt vanwege het waarborgen van de continuïteit geadviseerd ons opnieuw af te vaardigen voor de delegatie van de eerstvolgende 13^e Ministeriële Conferentie van de WTO (MC13) en de Interparlementaire Parlementaire Conferentie die naar verwachting en marge zal worden georganiseerd door de Interparlementaire Unie (IPU). MC13 zal naar

verwachting plaatsvinden vóór december 2023. Wij zullen verslag uitbrengen aan de commissie over de deelname.

Doel van het rapporteurschap

De Europese Commissie heeft in 2021 een EU-agenda voor de hervorming van de WTO gepresenteerd, als onderdeel van de evaluatie van het Europese handelsbeleid («Een open, duurzaam en assertief handelsbeleid»);¹ Met deze agenda wil de EU een voortrekkersrol spelen bij de hervormingen. In dit kader hebben wij de politieke discussie in aanloop naar de WTO Ministeriële Conferentie gevolgd, en gesproken met vertegenwoordigers van de EU-instellingen en stakeholders.

Het doel van het rapporteurschap was de informatiepositie van de Kamer versterken en daarmee tegelijkertijd te zorgen voor tijdige behandeling van de (EU-agenda voor de) hervorming van de Wereldhandelsorganisatie.

Hieronder zullen wij ingaan op welke manier wij uitwerking hebben gegeven aan deze doelstelling.

Deelname aan Nederlandse Koninkrijk delegatie bij 12e WTO Ministeriële Conferentie

De 12e Ministeriële Conferentie van de WTO heeft plaatsgevonden van 12 t/m 17 juni 2022 in Genève, Zwitserland. Wij maakten deel uit van de delegatie van Nederland bij deze conferentie, die onder leiding van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking verder bestond uit de Minister van Economische Ontwikkeling van Curaçao, de gevolmachtigd Ministers van Curaçao en Sint Maarten, en vertegenwoordigers van VNO-NCW en BothEnds namens het maatschappelijk middenveld.

Parlementaire betrokkenheid bij de conferentie was dit jaar redelijk uniek; naast een delegatie van het Europees Parlement waren voor zover bekend enkel leden van het Noorse parlement aanwezig.

Hieronder volgt een weergave van onze bezigheden tijdens de Ministeriële Conferentie.

Onderhandelingsrondes

Tijdens de onderhandelingsrondes van de Ministeriële Conferentie bestond er een grote mate van consensus en bereidheid om naar de verschillende standpunten van de WTO-leden te luisteren. Ook zorgde de kundige WTO Directeur-Generaal Ngozi Okonjo-Iweala voor voldoende luchtigheid in de vergadering, waardoor er een goede dynamiek kon ontstaan, ondanks de grote omvang van de vergadering. Dit heeft er naar onze indruk in grote mate toe geleid dat er voor het eerst sinds lange tijd weer besluiten zijn genomen en concrete resultaten zijn geboekt tijdens deze Ministeriële Conferentie.

Side-event over voedselzekerheid

Nederland heeft een bijeenkomst georganiseerd over voedselzekerheid, waar op ministerieel niveau van gedachten werd gewisseld met Bangladesh, Botswana en Curaçao. Dit evenement werd gemodereerd

¹ EU-agenda voor de hervorming van de WTO: «Naar een duurzaam en doeltreffend multilateraal handelssysteem» (COM(2021)66 annex).

door Gerda Verburg, adjunct secretaris-generaal van de VN en coördinator van *Scaling Up Nutrition* (SUN). De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft tijdens deze bijeenkomst het grote belang van voedselzekerheid en het voorkomen van ongerechtvaardigde exportbeperkingen benadrukt. In het verlengde hiervan hebben de andere aanwezige Ministers aandacht gevraagd voor de problemen van grote afhankelijkheid van de import van voedsel, en de gevolgen daarvan voor voedselzekerheid.

Side-event over e-commerce

Tijdens de Ministeriële Conferentie heeft Nederland in samenwerking met het International Trade Center (ITC) een high-level event georganiseerd getiteld «*Small business, big in e-commerce*». Er werd tijdens deze bijeenkomst stilgestaan bij het belang van e-commerce voor kleine ondernemingen en met name voor vrouwelijke ondernemers. De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking benadrukte de waarde van het luisteren naar ondernemers in ontwikkelingslanden in het overbruggen van de *digital divide*, het belang van een internationaal regelgevend kader voor e-commerce en het toewerken naar een inclusieve en duurzame digitale toekomst. De aanwezige panelleden noemden e-commerce het nieuwe handelsparadigma: e-commerce werd minder hard geraakt tijdens de COVID-19 pandemie en kan om die reden ook worden gebruikt bij het herstel uit de pandemie.

Gesprekken UNCTAD

Tijdens ons bezoek aan Genève hebben wij gesproken met vertegenwoordigers van UNCTAD, de VN-Conferentie inzake Handel en Ontwikkeling. Tijdens deze gesprekken kwam aan de orde dat de economie snel aan het veranderen is door digitalisering en dat e-commerce kansen biedt, onder meer voor ontwikkelingslanden. Daarbij is het belangrijk om oog te houden voor het feit dat nieuwe technologieën sneller worden ontwikkeld dan de bijbehorende regulering kan navolgen.

Tenslotte heeft de COVID-19 pandemie negatieve gevolgen met zich mee gebracht voor de investeringskloof. De conclusie van UNCTAD is dat de wereldwijde verschillen in het herstel na de pandemie groter zijn geworden, ten nadele van ontwikkelingslanden.

Resultaten van de Conferentie

De WTO-leden hebben zich unaniem gecommitteerd aan het *outcome document* van de Ministeriële Conferentie. De WTO-leden bevestigden dat voortgang moet worden geboekt ten aanzien van de hervorming van de WTO in aanloop naar de volgende Conferentie. Aangenomen wordt echter dat een lange adem nodig is voor het hervormingsproces. WTO Directeur-Generaal Ngozi Okonjo-Iweala waarschuwde dat de WTO-leden niet moeten wachten tot MC13 om concrete resultaten te boeken ten aanzien van de noodzakelijke institutionele hervormingen. De WTO-leden zijn het erover eens dat de uitdagingen van de WTO moeten worden geadresseerd om de goede werking van de WTO te kunnen waarborgen. Hierdoor moet de WTO nog beter als geloofwaardig forum voor onderhandelingen kunnen fungeren en moet het de ontwikkelingen op het gebied van het mondiale handelsbeleid beter kunnen monitoren. Volgens de WTO-leden moeten de hervormingen gericht zijn op de lidstaten, open, transparant en inclusief zijn, en de belangen van alle WTO-leden adresseren, inclusief ontwikkelingsproblemen.

De meest dringende kwestie en prioriteit in het kader van de hervorming van de WTO is het herstel van een functionerend stelsel voor geschillenbeslechting en voor de benoeming van leden van de Beroepsinstantie. De Ministeriële Conferentie heeft uitgesproken dat het systeem voor geschillenbeslechting in 2024 weer volledig moet functioneren voor alle WTO-leden.

Daarnaast erkent het *outcome document* onder meer het belang van het adresseren van de uitdagingen op het gebied van milieu en klimaatverandering in de WTO. Tot slot heeft de Conferentie ook een Ministeriële Verklaring aangenomen over de WTO-respons op de COVID-19 pandemie, en paraatheid voor toekomstige pandemieën.²

Reacties EU-instellingen op uitkomsten WTO Ministeriële Conferentie³

Europese Commissie

De Europese Commissie is tevreden met de resultaten die zijn bereikt tijdens de 12e Ministeriële Conferentie van de WTO, mede in de context van de toegenomen spanningen in de wereldhandel en de voedselzekerheids crisis als gevolg van de Russische oorlog in Oekraïne. De hervorming van de WTO is een prioriteit voor de EU, aangezien deze van cruciaal belang is voor stabiliteit en het bevorderen van een op regels gebaseerde aanpak van de internationale handel. Om die reden heeft de EU het voortouw genomen bij de hervorming van de WTO, en zal zij dit ook blijven doen naarmate de besprekingen in Genève richting MC13 vorderen.

In een verklaring naar aanleiding van MC12 herinnerde uitvoerend vicevoorzitter Dombrovskis aan de agenda die de EU vorig jaar heeft gepresenteerd voor de volgende stappen in de hervorming van de WTO. Dombrovskis benadrukte dat de WTO in staat moet zijn om geschillen effectief te kunnen oplossen, en een constructief forum moet zijn voor onderhandelingen.

Raad

De Raad heeft zich aangesloten bij de consensus die de 12e Ministeriële Conferentie heeft bereikt. De Raad heeft zich niet expliciet uitgesproken over de hervorming van de WTO, maar volgens het kabinet steunen veel EU-lidstaten deze hervorming, veelal wel zonder in detail te treden.

Het kabinet is verheugd met de uitkomsten van MC12. Het kabinet acht de sterke onderhandelingsresultaten een goede basis voor verdere hervorming van de WTO. Daarbij zal Nederland aandacht blijven vragen voor het belang van het versterken van de regels voor het borgen van een mondiaal gelijk speelveld, waarover geen overeenstemming kon worden bereikt binnen de WTO. Nederland heeft zich ook uitgesproken voor de inzet van plurilaterale samenwerking tussen een bepaald aantal WTO-leden, in het geval multilaterale samenwerking niets oplevert.

² Een overzicht van alle uitkomsten van de 12e WTO Ministeriële Conferentie is te vinden via: WTO | Ministerial conferences – Twelfth WTO Ministerial Conference – Geneva Switzerland.

³ De Europese Unie vertegenwoordigt alle EU-lidstaten, waaronder Nederland, bij de WTO.

Voorafgaand aan de WTO Ministeriële Conferentie heeft het Europees Parlement een resolutie⁴ aangenomen met haar positie. Het Europees Parlement is van mening dat institutionele hervormingen van de WTO noodzakelijk zijn voor de toekomst van het multilaterale handelssysteem. In het bijzonder vraagt het Europees Parlement aandacht voor een volledig functionerend systeem voor geschillenbeslechting, en betreurt het dat de beroepsinstantie van de WTO in een impasse is geraakt, waardoor het wereldwijde handelssysteem geen afdwingbaar systeem heeft voor geschillenbeslechting en in feite tandeloos is. De WTO moet worden gemoderniseerd om de handelsuitdagingen van de 21e eeuw aan te pakken, en uiterlijk tijdens MC13 moeten concrete resultaten worden bereikt. Tenslotte pleit het Europees Parlement ook voor de mogelijkheid om – met een bepaald minimumaantal WTO-leden – plurilaterale overeenkomsten te kunnen sluiten binnen de multilaterale architectuur van de WTO, zodat vooruitgang kan worden geboekt.

Overige activiteiten rapporteurs

Gesprek commissie met Chief Trade Enforcement Officer (CTEO)

Op 17 mei 2021 heeft de commissie BuHa-OS een digitaal gesprek gevoerd met de CTEO van de Europese Commissie, de heer Denis Redonnet, over de uitvoering van de EU-agenda voor de hervorming van de Wereldhandelsorganisatie.

Gesprek commissie met uitvoerend vicevoorzitter Europese Commissie Dombrovskis

Op 5 juli 2021 heeft de commissie BuHa-OS gesproken met uitvoerend vicevoorzitter van de Europese Commissie, de heer Valdis Dombrovskis, over de politieke inzet van de EU voor de WTO-hervorming.

Werkbezoek Brussel

De rapporteurs hebben een werkbezoek gebracht aan Brussel op 6 september 2021, alwaar zij gesproken hebben met de vertegenwoordigers van de EU-instellingen, de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de Europese Unie.⁵

Klink
Koekkoek

⁴ Resolutie van het Europees Parlement, Aangenomen teksten – Multilaterale onderhandelingen met het oog op de 12e Ministeriële Conferentie van de WTO in Genève, van 30 november tot en met 3 december 2021 – Donderdag 25 november 2021 (europa.eu).

⁵ Kamerstuk 21501-02-2411 Verslag van de rapporteurs voor de EU-agenda voor de hervorming van de Wereldhandelsorganisatie (WTO).

– Gesprekspartners

Tijdens het rapporteurschap hebben wij onder andere gesproken met:

- Directoraat-Generaal Handel van de Europese Commissie, hoofd en plaatsvervangend hoofd van de afdeling Multilaterale Zaken en WTO, Antonio Fernandez-Martos en Eoin O'Malley.
- De EU-delegatie bij de WTO in Geneve, plaatsvervangend hoofd, Hiddo Houben.
- De voorzitter van de INTA-commissie voor Internationale Handel in het Europees Parlement, Bernd Lange (S&D, Duitsland) en adviseur bij het INTA-secretariaat in het Europees Parlement, Oliver Krentz.
- Nederlandse leden van de INTA-commissie in het Europees Parlement, Agnes Jongerius (PvdA/S&D) en Michiel Hoogeveen (JA21/ECR).
- De Permanent Vertegenwoordiger van Nederland bij de EU, de heer Robert de Groot en de heer Meyndert van der Kolk, handelsattaché.
- De plaatsvervangende Permanent Vertegenwoordiger van Nederland bij de WTO in Geneve, Marcel Vernooij.
- Eerste Secretaris bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de VN, Thomas Nauta.
- Hoofd Digitale Economie bij UNCTAD, Torbjorn Fredriksson.
- Directeur Onderzoek Investerings bij UNCTAD, Richard Bolwijn.
- BothEnds, Burghard Ilge.
- Beleidssecretaris VNO-NCW, Marhijn Visser.
- Deelnemende Europarlementariërs en Noorse parlementsleden.